

OPRACOWANIE PYTANIA

Jakie znaczenie ma tytuł dla odczytania sensu utworu? Omów zagadnienie na podstawie *Przedwiośnia* Stefana Żeromskiego. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

LEKTURA BAZOWA

Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*

EPOKA

Dwudziestolecie międzywojenne

ŹRÓDŁO

ustna.odrabiamy.pl

ZESKANUJ TELEFONEM ALBO KLIKNIJ

Kursy maturalne

Pakiet 10 kursów do matury 2027 od Odrabiamy.pl.

Przećwicz to pytanie

Darmowy symulator matury ustnej. Ocena wg kryteriów CKE.

Posłuchaj

Darmowy kurs z opracowaniem pytań jawnych 2027.

1 O co tak naprawdę pyta komisja

Zagadnienie sprawdza umiejętność czytania tytułu jako klucza interpretacyjnego, a nie etykiety. *Przedwiośnie* to metafora: pora roku między zimą a wiosną oznacza stan młodego państwa polskiego - coś już się zaczęło, ale nic jeszcze nie rozkwitło. Tytuł ma też drugi plan: przedwiośnie opisuje etap dojrzewania Cezarego Baryki, jego niedojrzałość i poszukiwanie drogi.

SŁOWA KLUCZE POLECENIA

tytuł

Pierwsza interpretacja dzieła dokonana przez autora. Komisja chce, byś traktował go jako klucz do całości, nie jako etykietę do objaśnienia w jednym zdaniu.

znaczenie

Warstwy sensu słowa „przedwiośnie”: dosłowna (pora roku), metaforyczna (stan państwa) i egzystencjalna (etap życia bohatera). Dobra odpowiedź pokazuje wszystkie.

sens utworu

Odpowiedź, jaką powieść daje na pytanie o Polskę i o dojrzewanie. Tytuł ma pomóc ją odczytać: przedwiośnie to czas niegotowości, ale też nadziei.

KOMISJA CHCE USŁYSZEĆ

- ✓ Rozstrzygnięcie, jak metafora tytułu organizuje sens powieści na planie państwa i na planie bohatera.
- ✓ Trzy-cztery sceny czytane przez tytuł: mit szklanych domów i rozczarowanie na granicy, Nawłóć jako pozorna wiosna, spór Gajowca z Lulkiem i otwarte zakończenie.
- ✓ Kontekst z innym tytułem–kluczem lub historyczny oraz wniosek o tym, że tytuł bywa najkrótszą interpretacją dzieła.

2 Co wziąć z lektury i jaki kontekst wybrać

Z LEKTURY BAZOWEJ

- Mit szklanych domów: umierający Seweryn Baryka opowiada synowi w drodze do Polski o kuzynie inżynierze, który nad Bałtykiem buduje z piasku tanie, czyste, ogrzewane szklane domy dla robotników i chłopów. Obietnica wiosny, która ma czekać za granicą – miara, którą Cezary przyłoży do realnej Polski.
- Przekroczenie granicy: po śmierci ojca Cezary wjeżdża do Polski i widzi błotniste, nędzne miasteczko kresowe, obdartych ludzi i rozpadające się domy; pyta w myślach, gdzie są szklane domy. Pierwsze „przedwiośnie” – kraj już wolny, ale jeszcze nie rozkwitły.
- Nawłóć: dwór Wielostawskich, gdzie Cezary trafia po wojnie 1920 roku jako gość Hipolita: jedzenie, polowania, romans z Laurą Kościeniecką, flirt z Karoliną i nieodwzajemnione uczucie Wandy. Pozorna wiosna – sielanka ziemiańska ślepa na nędzę komorników z sąsiedniego Chłodka, gdzie starzy, niezdolni do pracy ludzie umierają z głodu i zima.
- Warszawa i spór o Polskę: Szymon Gajowiec, dawny wielbiciel matki Cezarego, dziś wysoki urzędnik państwowy, proponuje program ciepłych reform; komunista Antoni Lulek wzywa do rewolucji. Przedwiośnie państwa – dwa programy, żaden jeszcze nie sprawdzony.
- Otwarte zakończenie: Cezary idzie w pochodzie robotników na Belweder, ale wychodzi z szeregu i kroczy osobno, na czele tłumu, wprost na kordon żołnierzy. Przedwiośnie bohatera – moment wyboru, nie sam wybór; powieść kończy się, zanim cokolwiek rozkwitnie.
- Cezary w Baku (opcjonalnie): dorastanie w rewolucji, śmierć matki, grzebanie ofiar rzezi ormiańsko-tatarskiej. Zima, po której ma nastąpić przedwiośnie – punkt wyjścia niezbędny, by rozumieć, z jakimi nadziejami bohater jedzie do Polski.

KONTEKSTY DO WYBORU

LITERACKI

POLECANY

***Kamienie na szaniec*, Aleksander Kamiński**

Tytuł niesie własną historię: pamiętnik Zośki nazwany *Kamienie rzucone na szaniec*, inspiracja *Testamentem moim* Słowackiego i prośba umierającego Jana Bytnara, żeby raz jeszcze usłyszeć ten wiersz. Zestaw to z metaforycznym *Przedwiośniem* – tytuł potrafi nieść ukryty przekaz.

LITERACKI

***Lalka*, Bolesław Prus**

Tytuł odsyła do drobnego epizodu (proces o lalkę baronowej Krzeszowskiej), ale czytany metaforycznie mówi o ludziach–marionetkach, o Izabeli jako salonowej lalce i o Wokulskim jako zabawce losu; Prus nie zatytułował powieści imieniem bohatera. Podobnie jak u Żeromskiego jedno słowo zmienia lekturę z historii jednostki w diagnozę społeczeństwa.

HISTORYCZNY

Pierwsze lata II Rzeczypospolitej (1918–1921)

Odrodzone państwo scalało trzy dzielnice pozaborowe z różnym prawem, walutą i kolejami, toczyło wojny o granice (w tym z bolszewikami w 1920 roku) i mierzyło się z biedą oraz konfliktami społecznymi. Fakty te tłumaczą, dlaczego Żeromski nazwał ten czas *przedwiośnią*, a nie wiosną: wolność już była, dobrobytu i ładu jeszcze nie.

LITERACKI

Inny świat, Gustaw Herling-Grudziński

Tytuł zaczerpnięty z motta z Dostojewskiego zapowiada świat łagru rządzony odwróconymi prawami i staje się kluczem do każdego rozdziału. Zestawienie z *Przedwiośnią* pokazuje dwa typy tytułu-klucza: metaforę stanu (*przedwiośnie*) i metaforę miejsca (*inny świat*), w obu wypadkach organizującą sens całości.

3 Mapa wypowiedzi

- 1 Teza: tytuł *Przedwiośnia* jest metaforą organizującą sens całej powieści – mówi o niedojrzałości państwa i bohatera.
- 2 *Przedwiośnie* jako diagnoza młodej Polski: rozczarowanie rzeczywistością wobec mitu szklanych domów, bieda i chaos.
- 3 *Przedwiośnie* jako etap życia Cezarego: dojrzewanie, błędzenie między ideami, brak ostatecznego wyboru.
- 4 Kontekst literacki: *Kamienie na szaniec* (Aleksander Kamiński) – Tytuł niesie własną historię: pamiętnik Żołnierza nazwany *Kamienie rzucane na szaniec*, inspiracja *Testamentem moim* Słowackiego i prośba umierającego Jana Bytnara, żeby raz jeszcze usłyszeć ten wiersz. Zestaw to z metaforycznym *Przedwiośnią* – tytuł potrafi nieść ukryty przekaz.
- 5 Wniosek: tytuł bywa najkrótszą interpretacją dzieła – jego zrozumienie zmienia lekturę z historii bohatera w diagnozę epoki.